

Seri-tukikeskusten toiminta/ Tyks

Päihdelääketieteen päivät 2022

Jenni Rautio; kättilö, seksuaalineuvoja, Barnahus-
hanketyöntekijä (2020-2023)

Parannamme joka päivä

TYKS

Seksuaaliväkivaltaa on..

...ahdistelu, lähentely, koskettelu, pakottaminen nöyryyttäviin tai epämiellyttäviin seksuaalisiin tekoihin, seksiin pakottaminen, seksipalveluiden ostamista nuorelta, lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin, inesti, raiskaus, törkeä raiskaus tai törkeä lapsenraiskaus tai niiden yritykset

...grooming

...myös pakkoavioliitto, ehkäisyn/abortin kieltäminen, pakkoabortti, sukuelinten silpominen, ihmiskauppa, joukkoraiskaukset sodassa...

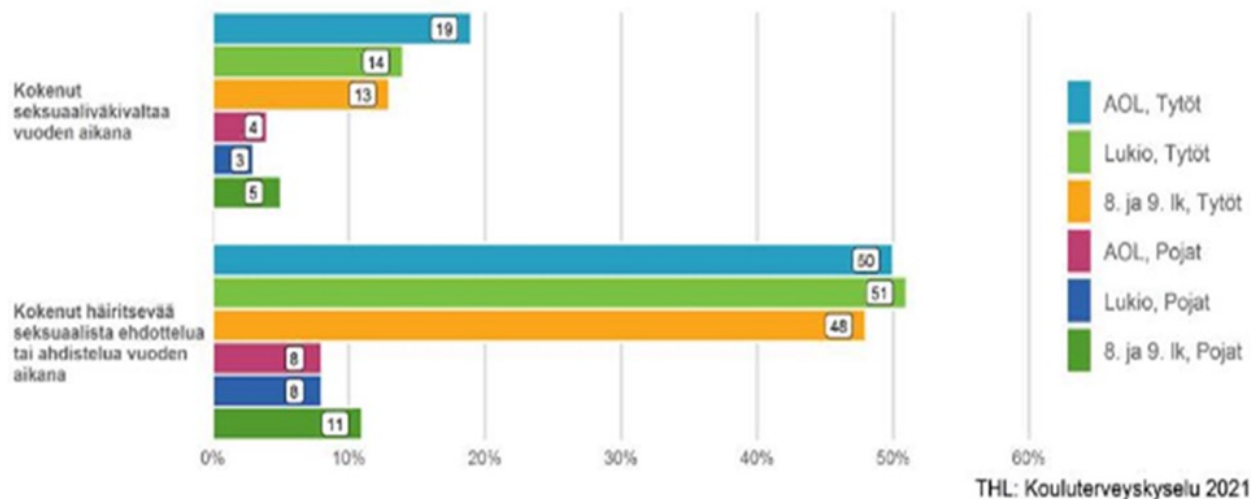
...Suomessa määritelty rikoslain luvussa 20

- Kokonaislakiuudistus käynnissä!

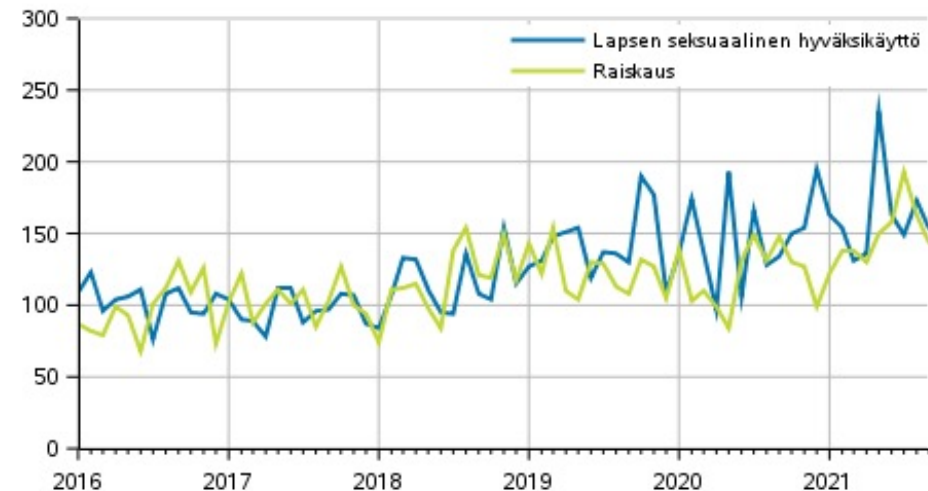
Seksuaaliväkivaltaa ei ole nuorten välinen sopimuksellinen seksi!

Seksuaaliväkivalta jää piiloon

- Vain murto-osa tapauksista tulee viranomaisten tietoon (arviolta 4-20%)
  - Asianomaisrikkoksia, uhridirektiivin mukaisesti kaikilla oikeus samoihin palveluihin riippumatta rikosilmoituksen tekemisestä!
  - Uhritutkimuksen mukaan arviolta noin 1,5% suomalaista kokee vuosittain
- v. 2021 poliisille ilmoitettiin 1806 raiskausta (+24,6% vrt. v. 2020) sekä 1415 muuta seksuaalirikosta, joista 726 seksuaalista ahdistelua (+30,8%)
- Ilmoitusvelvollisuus poliisille sekä lastensuojeluun kun uhri alle 18-v.!

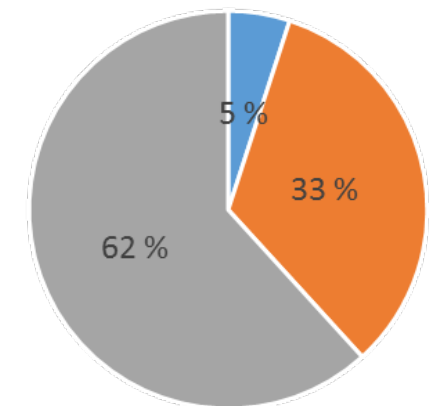
Ilmoitetut raiskaukset ja lapsen seksuaaliset hyväksikäytöt kuukausittain 2016–2021

Seksuaaliväkivalta kohdistuu useimmin:

- Naisiin ja tyttöihin
  - Poliisin tietoon tulevista seri-uhreista noin 95% on naisia, näissä tapauksissa epäilty tekijä oli lähes aina mies
  - Tyks Seri-tukikeskuksessa yksittäisiä mies-/muunsukupuolisia uhreja
- Erityisessä riskiryhmässä kehitysvammaiset
  - Myös muut neuropsykologiset diagnoosit tavallisia?
- Seksityöntekijät
  - Vastikkeellinen seksi nuorelta aina rikos (päihteet, yöpaikka, sugardating)
- Seksuaalivähemmistöihin kuuluviin
- Jo aiemmin seksuaaliväkivaltaa kokeneisiin
  - jopa 50%:lla aiempia seksuaaliväkivaltakokemuksia (HUS)
- Nuoriin
  - Tyks Seri-tukikeskuksessa $\frac{3}{4}$ uhreista alle 30-v, n $\frac{1}{3}$ 13-19 vuotiaita

ikäryhmät

■ 0-12 v. ■ 13-19 v. ■ 20-100 v

Seksuaaliväkivalta ei koskaan ole seksiä, vaan vallan- ja voimankäyttöä

- Sekä uhrien että ammattilaisten toimintaa ohjaavat erilaiset uskomukset

- Tuplatabu: väkivalta ja seksuaalisuus
- Uskotko:

Seksuaaliväkivalta tapahtuu yleensä ihmisten kodeissa, yksityisissä tiloissa

Epäilty seksuaaliväkivallan tekijä on yleensä ennalta tunnettu

Vain puolet lapsikohteisista seksuaalirikoksista on pedofiilien/hebefiilien tekemiä

Raiskaus aiheuttaa uhrille muita traumaattisia tilanteita useammin vakavia pitkäaikaisoireita (PTSD)

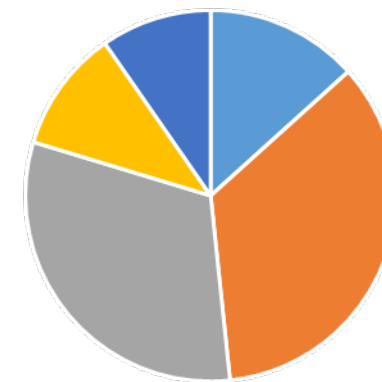
Välttämiskäyttäytyminen (häpeä) estää uhrin hakemasta apua ja sitoutumista tarjottuun apuun

Tapahtumahetkellä päihtyneenä olleen uhrin rikostutkinta etenee Suomessa harvemmin syyteharkintaan kuin selvänä olleen

Raiskauksen uhriksi voi joutua kuka vain

Raiskauksesta voi toipua

Tekijän suhde uhriin, kaikki uhrin

■ läheinen ■ tunnettu ■ ilmatuttu
■ tuntematon ■ ei tiedossa

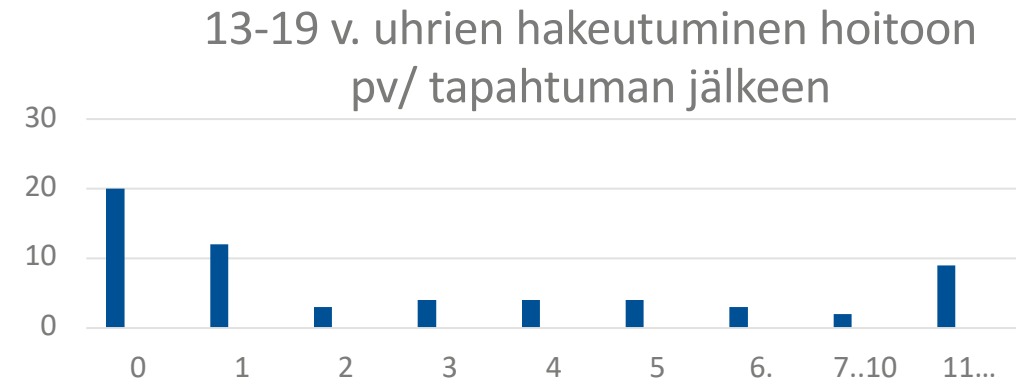
Miten SERI-tukikeskukset toimivat?

- Toiminta 24/7, kattavimmin palvelut virka-aikana (hoitaja-vastaanotto)
- Periaatepäättöksellä uhreille ilmainen
- Ei edellytetä rikosilmoituksen tekemistä; siihen kannustetaan!
- Tarkoituksena tarjota samasta paikasta kokonaisvaltainen palvelu, hoidon koordinoitua
  - Tyksissä moniammatillinen tiimi: hoitaja, lääkäri, kriisihoitaja, sosiaalityöntekijä, pappi, psyk. palvelut lähetteellä
- Tyks Seri-tukikeskus aloitti 6.5.2019
  - HUS Seri-tukikeskus aloitti 05/-17
  - Seri-tukikeskukset osana naistenklinikoita
  - Istanbulin sopimus velvoittaa toimimaan
  - THL koordinoi valtakunnallisesti
  - <https://thl.fi/seksuaalivakivalta>

Milloin SERI-tukikeskus auttaa?

- Palvelut ainoastaan seksuaaliväkivallan uhreille
- Kaikille sukupuolille
  - Alle 16-v. yhteistyössä pediatrian kanssa
  - Tyks Seri-tukikeskus tarjoaa jatkohoidon 13-v alkaen
  - Alaikäisyys 18 v. saakka-> **ilmoitusvelvollisuus poliisille ja lastensuojeluun!**
- Tapahtuneesta on kulunut enintään 1 kk
  - Oikeuslääketieteellinen näytteenotto (seri-tutkimus) tehdään, kun tapahtuneesta kulunut enintään 7 vrk, alle 16-vuotiaiden kohdalla poliisin virka-apupyyntönä, tyrmäystippanäytteet voidaan ottaa 2 vkon ajan

Tutkimuksiin mahdollisimman pian, ilman pesua/ vaatteiden vaihtoa, soita ensin!

Ensikäynti

- Vammojen/ uhrin tilan hoito ensisijaista
- Rikosoikeudellinen näytteenotto uhrin luvalla (0-7 vrk)
  - Haastattelu, DNA ja kuitunäytteet (Seri-pakki), vammojen kuvaus (valokuvat, vammakartta), oikeuskemialliset näytteet
- 0-näytteet:
  - Sukupuolitautinäytteet (klamydia, tippuri, kuppa, HIV, B- ja C-hepatiitit)
  - Raskaustesti
- Hoito
  - Jälkiehkäisy, HIV-estolääkitys, B-hepatiitti rokotesuoja, psyykinen vointi
- Jatkohoidon ohjaus, yhteydenotot muihin palveluihin
  - Psykiatria, Infektiotaudit, Poliisi, 3-sektori (RIKU, Kriisikeskuksen Koski-työ, Tyttöjen Talo, Tukinainen)
- Turvallinen kotiutuminen! (tukihenkilö sallittu)

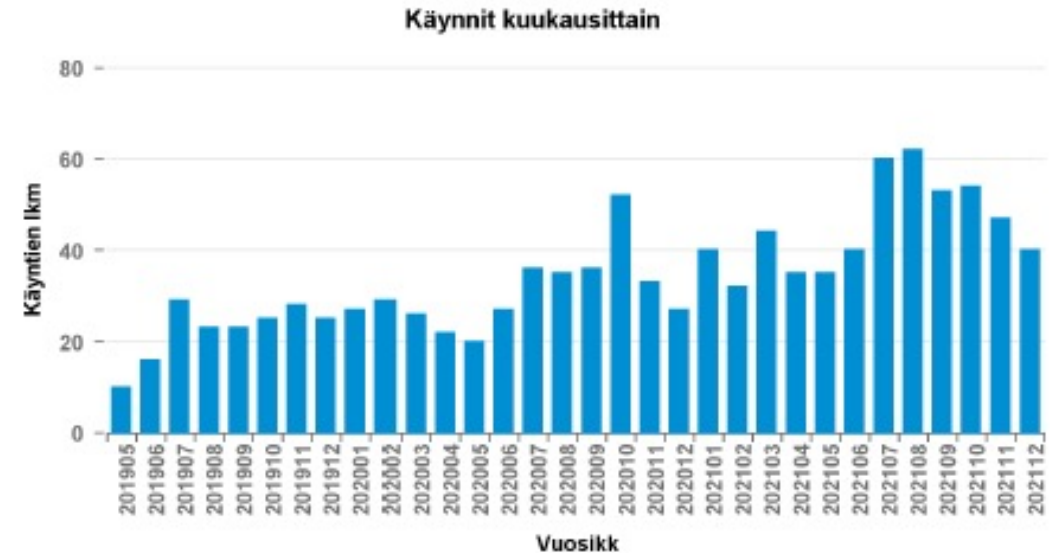
Jatkohoito

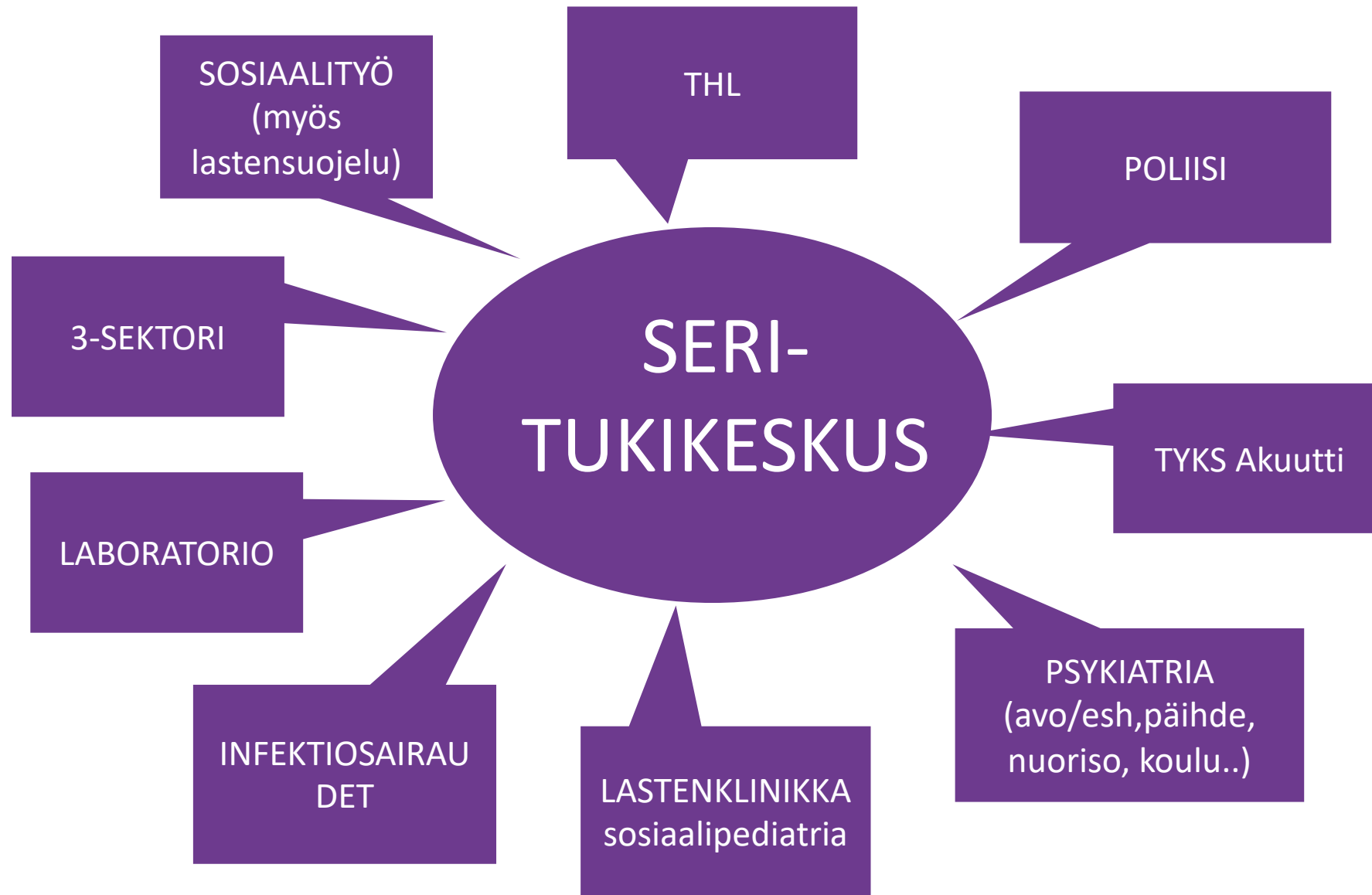
- 1-3 arkipäivää (soitto), 2 vkoa, 1 kk, 3 kk, 6 kk ja 1 v (soitto)
  - Käynnit kriisihoitajalla/ HUS psykologi 1-3(5) krt tarpeen mukaan
  - Voidaan toteuttaa puhelimitse tai käynteinä Seri-tukikeskuksessa
- > kaikki käynnit/ tekstit salattuina

Tyks Seri-tukikeskuksen toimintaa

- Tyks Seri-tukikeskuksessa on hoidettu 31.12.2021 mennessä 373 uhria
  - Ka 11 uutta uhria/kk
  - Noin puolet uhreista:
    - Tulevat päivystysajalla
    - Tulevat poliisin saattamana
- Seri-näytteenottoja tehty v. 2021 loppuun mennessä 282, joista 55 näytteet otettu varalle
  - 1 v säilytyssojimus (tai 20 v halutessa)
  - Tyrmäystippanäytteitä otettu 153 kertaa
  - Rikosilmoituksen tehnyt n 70% uhreista 1 v seuranta-aikana

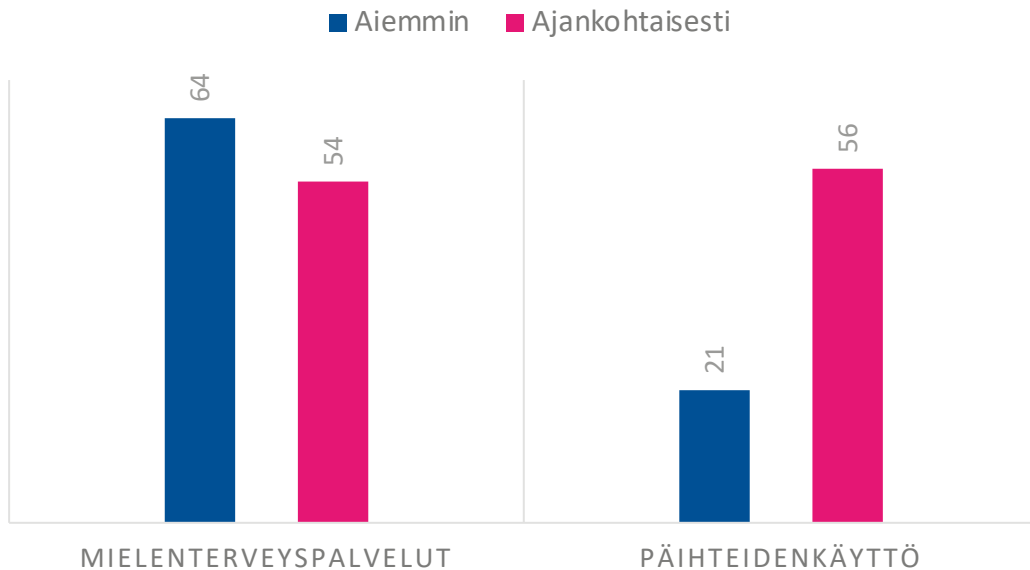
Seksuaaliväkivallasta toipujat:

“Olen yrittänyt lähes kaikkia negatiivisia keinoja. Alussa tuntui, että ne olivat paras ratkaisu. Vaikka ei alussa edes pystynyt miettimään ratkaisuja. Oli vain vellova epätoivo ja pelko ja inho. Yhden kerran vedin pään täyteen viinaa, pelkäsin kuollakseni, että tulen uudestaan raiskatuksi. Viinasta ei ollut siis apua. Sen jälkeen sulkeuduin kaikin tavoin. Jäin peiton alle. En vastannut puhelimeen. En avannut ovea. En syönyt. En nukkunut. En käynyt koulussa. Kaikki normaali elämä jäi liian pitkäksi aikaa. Salasin tapahtuneen kaikilta. Salaan edelleen.”

“Olen yrittänyt varmasti lähes kaikkea mahdollista: viiltely, salailu, lääkkeiden ja alkoholin väärinkäyttö, ahmiminen, rystysten hakkaaminen rikki seinään, hölmöily ja itsensä asettaminen varaan. Yksikään näistä toimintavoista ei auttanut toipumista, ryyppääminen ja lääkkeet varsinkin pahensivat sitä lähes 100-kertaiseksi. Joka ikinen näistä haittasi selvästi toipumista, ja pahensi sitä todella paljon.”

Taustatietoa Tyks 13-19-v uhreista

MIELENTERVEYSPALVELUIDEN JA PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ %, ENNEN TAPAHTUNUTTA SEKÄ TAPAHTUMA-AJANKOHTANA

- Yli puolet nuorista on ollut tapahtumahetkellä päihtynyt
  - Yli viidesosalla tiedossa oleva päihdeongelma (alkoholi, huumeet, lääkkeet) -> totuus enemmän?
- Yli puolella uhreista on hoitoon hakeutuessaan joku aktiivinen mielenterveyskontakti
  - 64% on joskus ollut psyk.hoitosuhte (ei erottelua minne)

Ei merkittävää eroa kaikenikäisiin seri-uhreihin

- Lähes kaikilla on/ alkaa hoitajakson aikana kontakti mielenterveyspalveluihin, 3-sektorin palveluihin ja sosiaalityöhön
  - noin viidesosalla sijoitus kodin ulkopuolelle, useilla lastensuojelu/perhetyön asiakkuus
- 24%:lla tullut tietoon aiempi kokemus seksuaaliväkivallasta
  - Muutamia tullut uudelleen hoidettavaksi Tyks Seri-tukikeskukseen

Seksuaaliväkivallan tekijöistä..

- Nuori ikä, varhaiset riskitekijät sekä sosiaalinen huono-osaisuus ovat yhteydessä seksuaalirikoksiin.
- Ulkomailta syntyneillä oli korkeampi riski syyllistyä seksuaalirikokseen, mikä ei selity vain huono-osaisuudella.
- Tekijät valitsevat usein uhreikseen päihtyneitä henkilöitä. Painostaminen ja lahjominen kohdistuvat enemmän heikommassa asemassa oleviin.
- Uhrien kertoman mukaan noin puolessa tapauksissa myös epäilty tekijä on päihtynyt (HUS)
- Nuorten kokema seksuaalinen väkivalta tapahtuu yleensä nuorten keskuudessa tuttujen välillä.
- Auttamistyötä tekevät Sexpon SerieE (serie.fi), Välitä-hanke (Tre), SERITA (Oulu) sekä STEP ja Uusi Suunta (Rike), apua myös Mielenterveystalon sivulta: [Seksuaalinen kiinnostus lapsiin](#)

Psyykkinen ensiapu Seri-tukikeskuksissa

- Watchfull waiting
  - Apua tarjotaan kaikille, ei "tarveharkintaa" iän/ taustan perusteella. Nuorille omat prosessit kehitteillä..
  - Avun oikea-aikaisuus, tarjotaan apua toistuvasti eri vaiheissa hoitoa
- Seksuaalirikosuhreilla välttämiskäyttäytyminen tavallista
  - Vaikeuttaa hoitoon sitoutumista, proaktiivinen työmalli

Hoidon koordinointi ja seuranta

- Bentsodiatsepiinien ja alkoholin käyttöä ei suositella trauman akuuttivaiheessa; ei reseptejä Seri-tukikeskuksista
  - Nukahtamista helpottamaan Atarax/ melatoniini, rentoutus...

Tavoitteena psyykkinen resilienssi; vakauttaminen, omien voimavarojen tukeminen

"Kaikki eivät tarvitse hoitoa, mutta kaikki tarvitsevat tukea ja kohtaamisia, jossa heihin suhtaudutaan kunnioittavasti ja herkästi".

Seksuaaliväkivaltaa kokeneen palvelukartta Turun seudulla

”Seksuaaliväkivallan kohteeksi voi joutua kuka tahansa sukupuolesta tai iästä riippumatta.”

MITÄ TAPAHTUI?

MINKÄ IKÄINEN OLET?

MILLOIN TAPAHTUI?

MILLAISTA APUA ON TARJOLLA?

Alle 18 vuotta

Yli 18 vuotta

Alle kuukausi

Yli kuukausi (esimerkiksi kuukausia tai vuosia)

Minulla on paha olla ja tarvitsen siihen apua

Haluun tehdä rikosilmoituksen tai harkitsen sen tekemistä

Haluun seksitautitesteihin

Haluun raskaudenkeskeytykseen

Olen kiinnostunut osallistumaan seksuaaliväkivaltaa kokeneiden vertaistukiryhmään

Haluun apua nimettömänä – Auttavat puhelimit ja chatit

Haluun muuta apua

En tiedä, mitä haluan

Haluun keskusteluapua seksuaaliväkivaltaan liittyen

Minulla on jo olemassa hoitokontakti mielen-terveysasioihin

Olen huolissani päihteidenkäytöstäni

Olen akuutisti itsetuhoinen, haluan vahingoittaa itseäni

Miten toimia, jos olet kokenut seksuaalista väkivaltaa?

Klikkaamalla laatikoita saat aiheesta lisätietoa.

LAINAUKSEN LÄHDE: Järnstedt, J. 2018. Mäyrynärsin, et wika ei ollu mussa. Opinnäytetyö.

”tajuus (...) et muillekin ihmisille tapahtuu ja että ei tää ole maailmanloppu. Kyllä tästä on ihmiset niinku selvinnyt.”

– Seksuaaliväkivaltaa kokenut

Mistä merkeistä epäily seksuaaliväkivallasta voi herätä? -Apua haetaan usein muuhun vaivaan

- häpeä tai pilalla olon tunne
- syyllisyyden tunne, itsesyytökset, vahingoittaviin ja hyväksikäyttäviin suhteisiin ajautuminen
- nopea persoonallisuuden muutos
- tulevaisuuden näkymien katoaminen
- holtiton, vastuuton käyttäytyminen
- masennus
- nuoret: yhtäkkinen koulusuoritusten heikkeneminen, poissaolojen lisääntyminen
- naiseuden/ mieheyden ja/ tai seksuaalisuuden häpeäminen
- ongelmat seksuaalisuudessa (esim. haluttomuus, hyperseksuaalisuus)
- seksuaalisesti provosoiva käyttäytyminen
- vaikeus luottaa kehenkään tai mihinkään
- yhtäkkinen, selittämätön vieraantuminen ystävistä ja läheisistä
- sosiaalinen eristäytyminen
- itsetuhoinen, riskialtis käyttäytyminen
- päihteiden käyttö
- syömishäiriöt
- PTSD (post-traumaattinen stressihäiriö) - oireet

Luettavaa:

- **HUS Seri-tukikeskuksen koordinoiman TEAS-hankkeen väliraportti 30.11.2021**
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163614>
- **Seksuaaliväkivallan uhrin hoitoketju, HUS- malli:**
<http://www.julkari.fi/handle/10024/137274>
- **Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteina 2020 – kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia** Katsauksia 48/2021.
https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/168108802/Katsauksia_48_N_si_Kolttola_2021.pdf
- **Miesten kokema seksuaaliväkivalta:** kirjallisuuskatsaus Di Vaio, Simona (2021)
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021101818750>
- **Seksuaalirikosten tekijät, tekotilanteet ja ennaltaehkäisemisen mahdollisuudet** Vauhkonen, T., Kaakinen, M., Hoikkala, T. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:56
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163523>
- **THL:n seksuaaliväkivaltatyön** sivut: <https://thl.fi/seksuaalivakivalta>
- **Seri-tukikeskukset**, päivittyvä sivu: <https://thl.fi/seri>
- **Oon siellä jossain mun, seksuaalisesta väkivallasta toipuminen.** Maaret Kallio/
Väestöliitto 2015 [Oon siellä%cc%88 jossain mun Final low.pdf \(directo.fi\)](https://www.directo.fi/oon-siella-cc-88-jossain-mun-final-low.pdf)

Kiitos!

Käyntiosoite

Tyks Seri-tukikeskus
Majakkasairaala
Savitehtaankatu 5, Turku

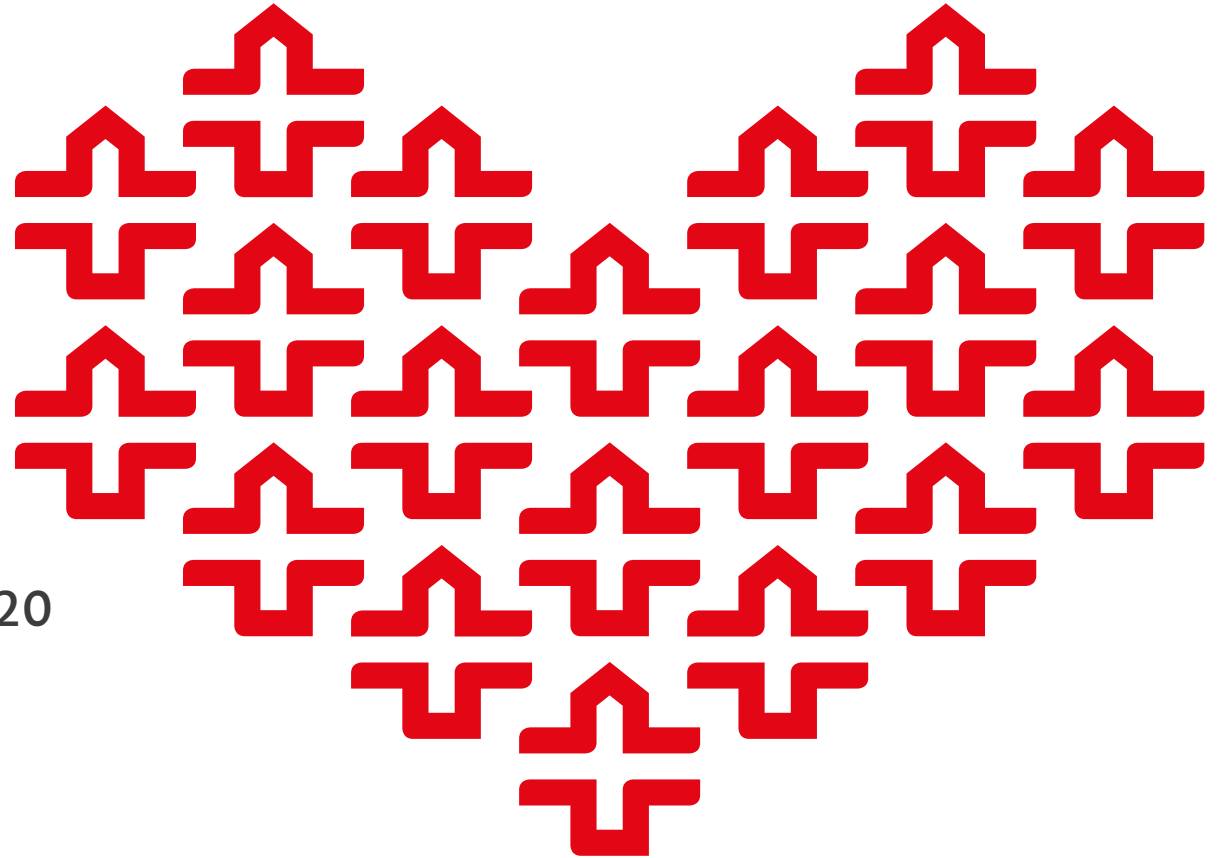
A-hissi, 6. krs
virka-aikana: suoraan vastapäätä hissiä, huone 20

virka-ajan ulkopuolella:
oikealle, Naistentautien päivystys

Puhelin

[050 475 6108](tel:0504756108)

[seritukikeskus\(a\)tyks.fi](mailto:seritukikeskus(a)tyks.fi)

Parannamme joka päivä